

“ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДАЛ 2018” СУДАЛГАА

- *Ёс зүй, ёс суртахуун*
- *Зөв төлөвшилт*
- *Хууль сахих*
- *Авлигыг үл тэвчих*

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

АГУУЛГА

АГУУЛГА

БҮЛЭГ 1. ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДЛЫН СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН	3
ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДАЛД НӨЛӨӨЛЖ БУЙ ХҮЧИН ЗҮЙЛС.....	6
БҮЛЭГ 2. ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДЛЫН СУДАЛГААНЫ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ.....	9
1. ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДЛЫН ТҮВШНИЙ ТООЦООЛОЛ.....	9
2. СУДАЛГАА ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН БАЙДАЛ.....	10
3. СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН ХҮҮХДҮҮДИЙН БҮТЭЦ.....	10
ДҮГНЭЛТ	11

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 3. Хүүхдийн шударга байдлыг үнэлэхэд ашигласан асуулт	9
Хүснэгт 4. Хүүхдийн шударга байдлын дэд үзүүлэлтийг тооцсон асуулт, асуултын дугаараар.....	10

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Хүүхдийн шударга байдлын түвшин, оноор	3
Зураг 2. Хүүхдийн шударга байдлын 2018 оны судалгааны түвшин аймаг, нийслэлээр.....	3
Зураг 3. Баруун бүсийн аймгуудын хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015-2018 оны байдлаар	4
Зураг 4. Хангайн бүсийн аймгуудын хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015-2018 оны байдлаар...	4
Зураг 5. Төвийн бүсийн аймгуудын хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015-2018 оны байдлаар....	4
Зураг 6. Зүүн бүсийн аймгуудын хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015-2018 оны байдлаар.....	5
Зураг 7. Нийслэлийн дүүргүүдийн хүүхдийн шударга байдлын 2018 оны түвшин	5
Зураг 8. Хүүхдийн шударга байдал хүйсээр	5
Зураг 9. Хүүхдийн шударга байдал суралцаж буй ангиар	5
Зураг 10. Хүүхдийн шударга байдал сургуулийн өмчийн хэлбэрээр	6
Зураг 11. Шударга байх талаар ярилцдаг нь хүүхдийн шударга байдалд нөлөөлөх эсэх.....	6
Зураг 12. Хүүхдийг шударга хандсаныг нь төлөө магтах явдал шударга байдалд нөлөөлөх эсэх.....	6
Зураг 13. Шударга ёсны талаар хичээл орох нь шударга байдалд нөлөөлөх эсэх	7
Зураг 14. Шударга бус асуудал тохиолдоход хүүхдийн үйлдэл	7
Зураг 15. Хүүхдүүд шударга бус зүйл хийхэд эцэг, эхийн үйлдэл	7
Зураг 16. Хүүхдүүд шударга бус үйлдлийн талаар ярилцах ба хүүхдийн шударга байдал.....	8
Зураг 17. Хүүхдүүдийн шударга ёсны талаарх мэдээлэл авах суваг ба хүүхдийн шударга байдлын түвшин.....	8
Зураг 18. Шударга бус үйлдлийг олон нийтэд мэдээлэх эсэх.....	8
Зураг 19. Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн хүйс, нас.....	10
Зураг 20. Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн хүйс, анги	11

БҮЛЭГ 1. ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДЛЫН СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

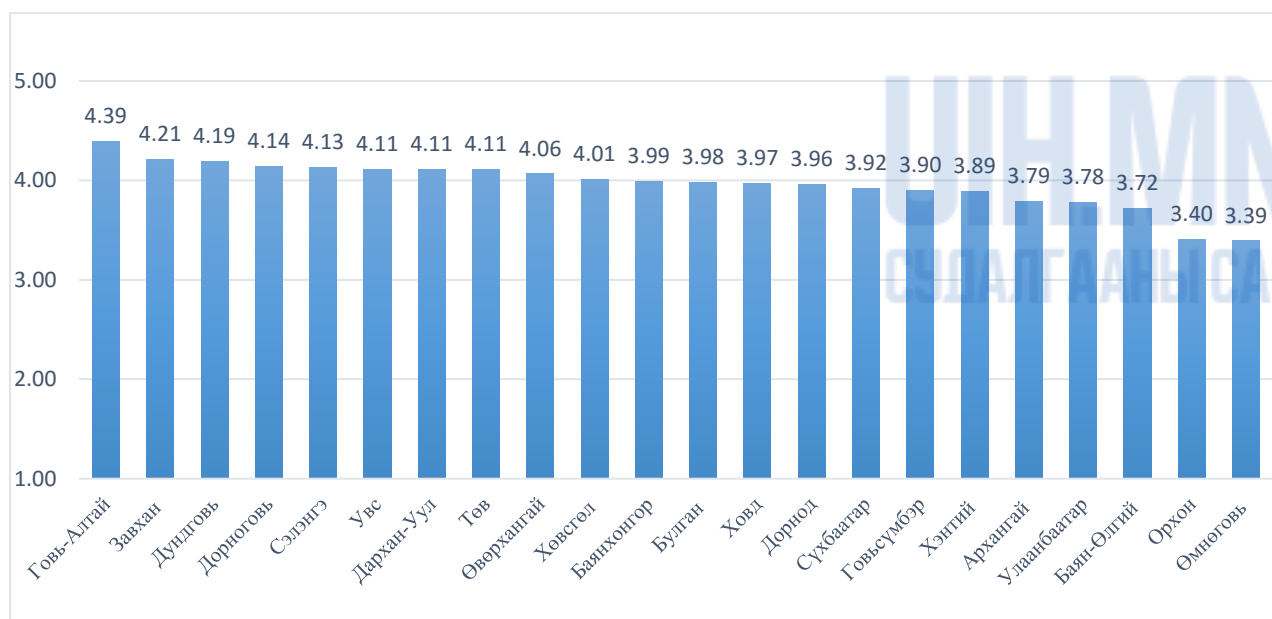
Хүүхдийн шударга байдлын түвшинг 1-5 хүртэлх оноогоор үнэлсэн бөгөөд уг үзүүлэлтийн утга 1-д ойртох тусам шударга бус, 5-д ойртох тусам шударга гэж ойлгоно.

Хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2018 оны судалгаагаар 3.91 гэсэн дүнтэй гарсан нь өмнөх судалгааны дүнтэй харьцуулахад 0.06-аар буурсан байна (Зураг 1).

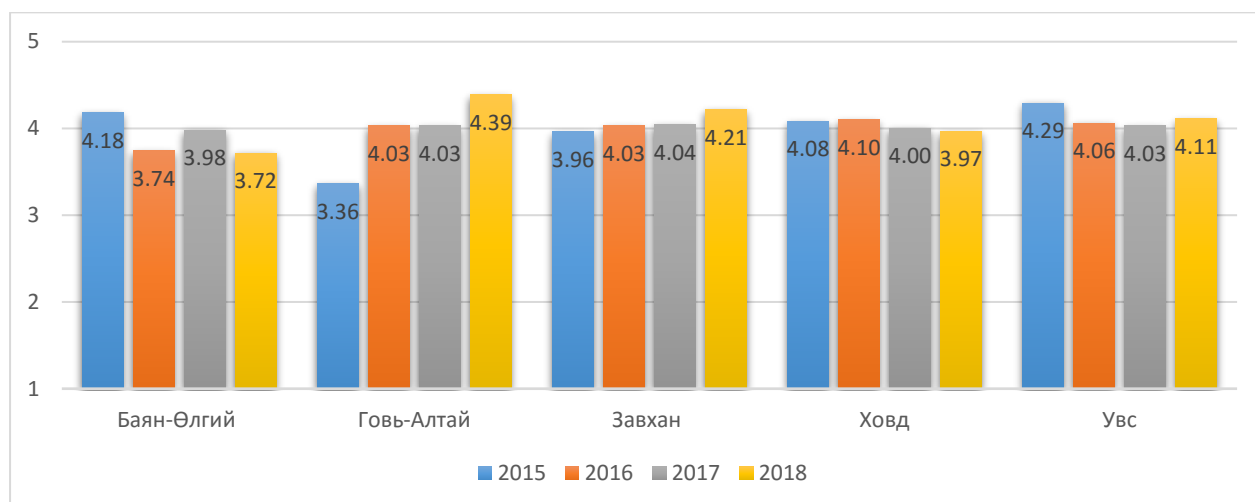
Зураг 1. Хүүхдийн шударга байдлын түвшин, оноор

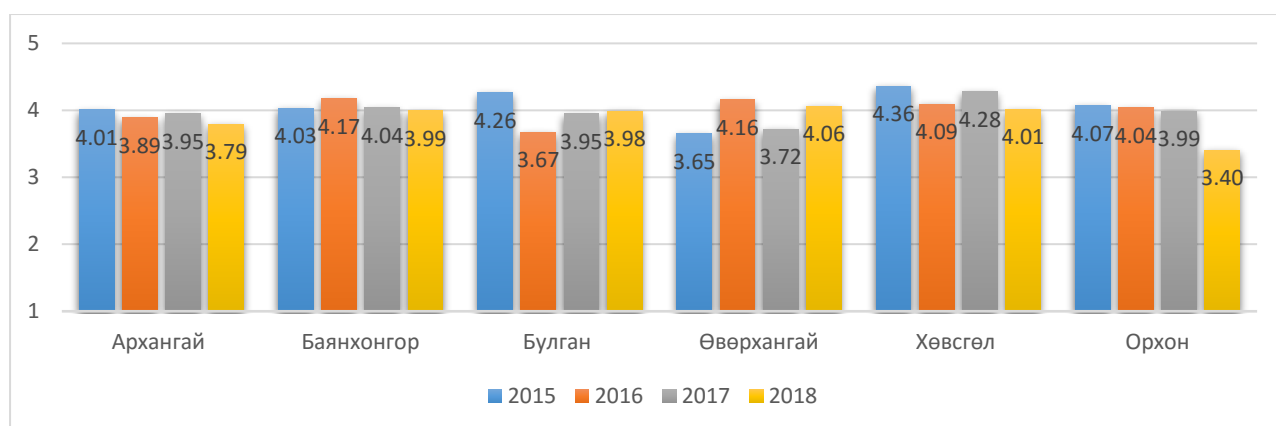
Зураг 2. Хүүхдийн шударга байдлын 2018 оны судалгааны түвшин аймаг, нийслэлээр

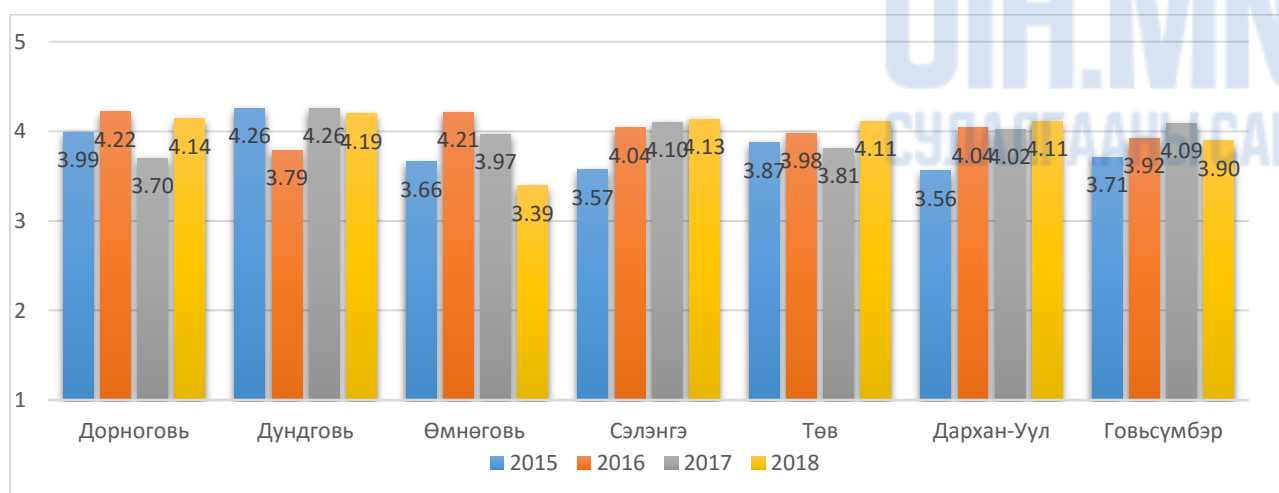
Зураг 3. Баруун бүсийн аймгуудын хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015-2018 оны байдлаар

Зураг 4. Хангайн бүсийн аймгуудын хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015-2018 оны байдлаар

Зураг 5. Төвийн бүсийн аймгуудын хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015-2018 оны байдлаар

Зураг 6. Зүүн бүсийн аймгуудын хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015-2018 оны байдлаар

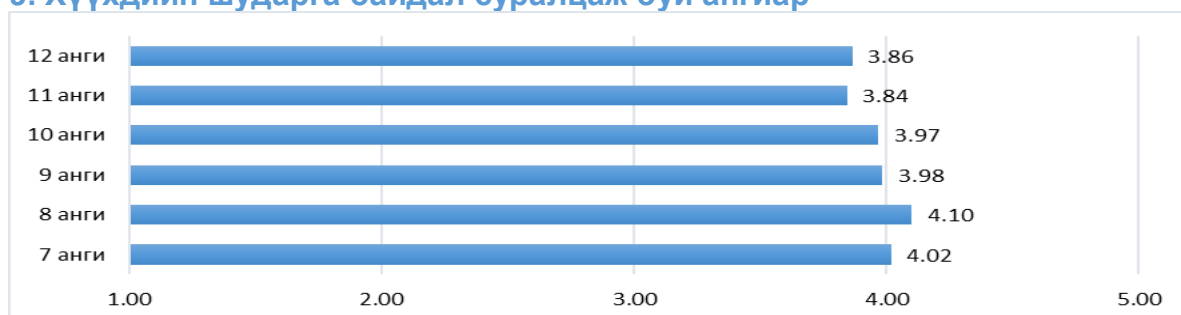
Зураг 7. Нийслэлийн дүүргүүдийн хүүхдийн шударга байдлын 2018 оны түвшин

Зураг 8. Хүүхдийн шударга байдал хүйсээр

Зураг 9. Хүүхдийн шударга байдал суралцаж буй ангиар

Зураг 10. Хүүхдийн шударга байдал сургуулийн өмчийн хэлбэрээр

ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДАЛД НӨЛӨӨЛЖ БУЙ ХҮЧИН ЗҮЙЛС

Зураг 11. Шударга байх талаар ярилцдаг нь хүүхдийн шударга байдалд нөлөөлөх эсэх

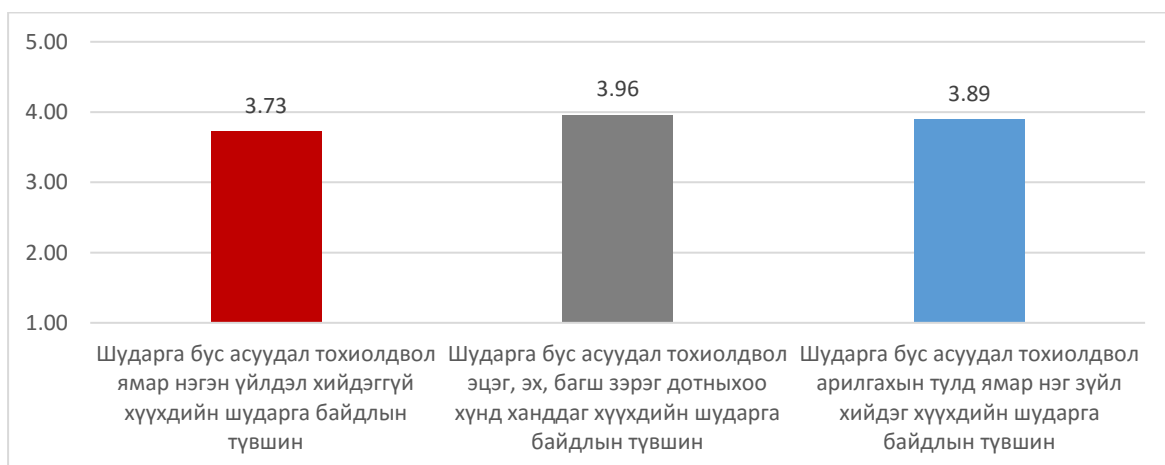
Зураг 12. Хүүхдийг шударга хандсаныг нь төлөө магтах явдал шударга байдалд нөлөөлөх эсэх

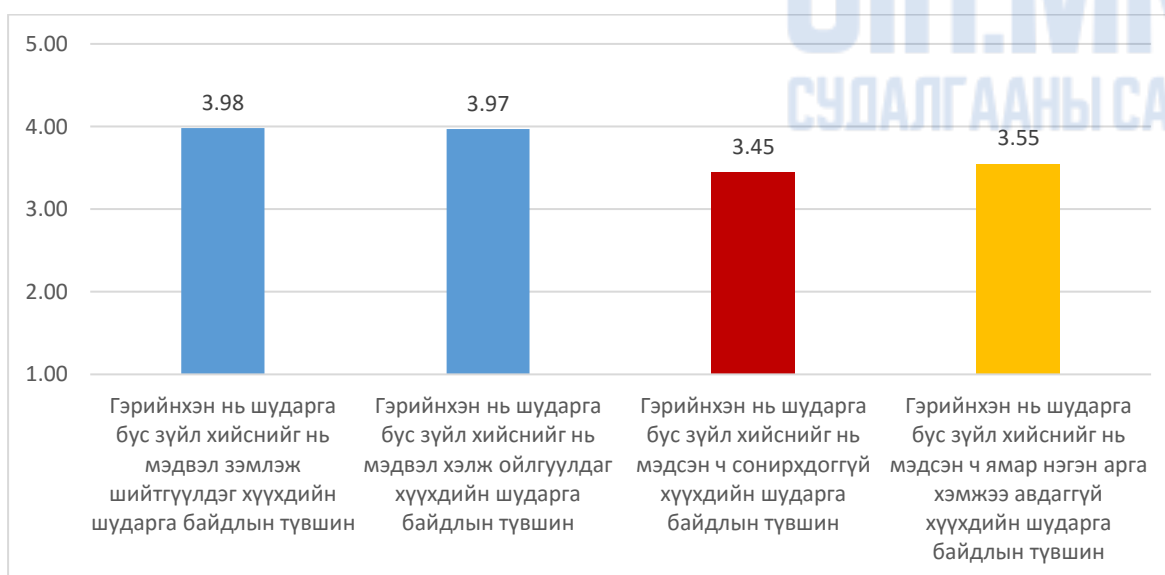
Зураг 13. Шударга ёсны талаар хичээл орох нь шударга байдалд нөлөөлөх эсэх

Зураг 14. Шударга бус асуудал тохиолдоход хүүхдийн үйлдэл

Зураг 15. Хүүхдүүд шударга бус зүйл хийхэд эцэг, эхийн үйлдэл

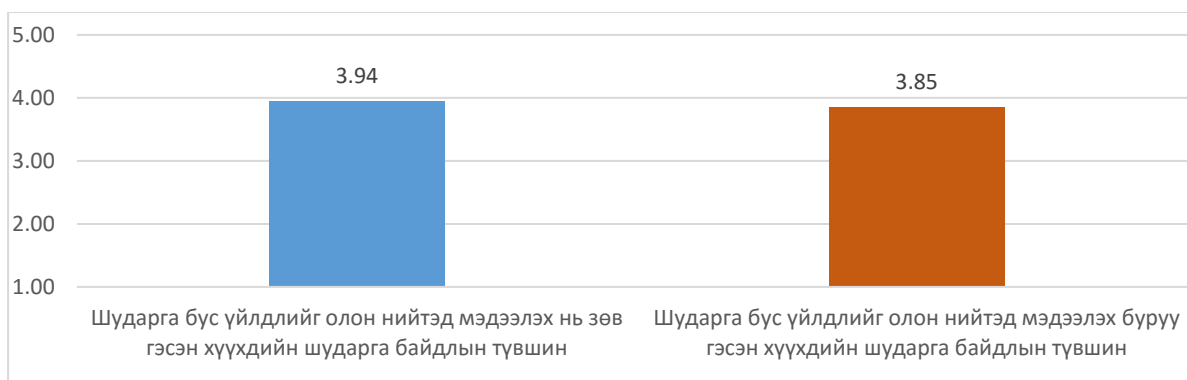
Зураг 16. Хүүхдүүд шударга бус үйлдлийн талаар ярилцах ба хүүхдийн шударга байдал

Зураг 17. Хүүхдүүдийн шударга ёсны талаарх мэдээлэл авах суваг ба хүүхдийн шударга байдлын түвшин

Зураг 18. Шударга бус үйлдлийг олон нийтэд мэдээлэх эсэх

БҮЛЭГ 2. ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДЛЫН СУДАЛГААНЫ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Хүүхдийн шударга байдлын судалгааг “Транспэрэнси Интернэшнл Солонгос” байгууллагаас боловсруулсан арга зүйн дагуу анх 2008 онд Энэтхэг, Солонгос, Бангладеш, Монгол зэрэг оронд зохион байгуулсан. Үүнээс хойш уг арга зүйн дагуу Хүүхдийн шударга байдлын судалгааг 8 дахь удаагаа зохион байгуулаад байна.

1. ХҮҮХДИЙН ШУДАРГА БАЙДЛЫН ТҮВШНИЙ ТООЦООЛОЛ

Хүүхдийн шударга байдлын түвшинг тогтоохдоо доорх 12 асуултад тухайн хүүхэд санал нийлж байгаа эсэхийг нь асууж, хариулт бүрийг 1-5 хүртэлх оноогоор үнэлж, үнэлгээний арифметик дунджаар гаргав. Хүүхдийн шударга байдлын түвшин нь хүүхдийн ёс зүй, ёс суртахуун, зөв төлөвшилт, хууль сахих, авлигыг үл тэвчих үзэл гэсэн дэд үзүүлэлтээс бүрддэг. Хүүхдийн шударга байдлын түвшин 1-д ойртох тусам шударга бус, харин 5-д ойртох тусам шударга гэж үзнэ.

Хүснэгт 1. Хүүхдийн шударга байдлыг үнэлэхэд ашигласан асуулт

Асуултын дугаар	Асуулт
1.	Сайн найз чинь шалгалт өгөхдөө бусдаас хуулах нь буруу зүйл биш.
2.	Том хүмүүсийн хууль бус үйлдэл нь өөрт чинь ашигтай байвал буруу зүйл биш.
3.	Гэрийн даалгавраа хийхдээ интернет зэрэг бусдын бүтээлээс өөрөө хийсэн мэт ашиглах нь буруу зүйл биш.
4.	Ангийн дарга болохын тулд ангийнхандаа бэлэг өгөх нь буруу зүйл биш.
5.	Багшдаа бэлэг өгөх нь дүнгээ ахиулах сайн арга юм.
6.	Баян байх нь шударга байхаас илүү чухал.
7.	Багш хичээл зааж, сургууль төгсгөснийхөө төлөө сурагчдаас хариу шан харамж, бэлэг хүсэж болно.
8.	Шалгалтаа бусдаас хуулж байгаа хүн нь Таны сайн найз байсан ч багш, эцэг/эх/, дотнын хүндээ мэдэгдэнэ.
9.	Урт дараалалд зогсож байснаас урдуур нь дайрч кинонд хурдан орохыг хичээнэ.
10.	Хууль сахиулагч хэн нэгэн таны дэргэд /ойр/ байхгүй үед хууль, дүрэм зөрчиж болно.
11.	Авлига болон бусад гэмт хэрэг үйлдсэн хүнийг холбогдох байгууллагад мэдэгдэнэ.
12.	Гэр бүлийнхэн чинь албан тушаалаа ашиглах буюу хууль зөрчих замаар баян болох нь буруу зүйл биш.

Хүүхдийн шударга байдлын түвшний дэд үзүүлэлт болох ёс зүй, ёс суртахуун, зөв төлөвшилт, хууль сахих болон авлигыг үл тэвчих байдлын үзүүлэлтийг тооцохдоо дээр дурдсан асуултуудын дагуу дэд үзүүлэлтийн дунджийг тооцсон болно. Дэд үзүүлэлт тооцоход ашигласан асуултыг дараахь хүснэгтээс харна уу.

Хүснэгт 2. Хүүхдийн шударга байдлын дэд үзүүлэлтийг тооцсон асуулт, асуултын дугаараар

	Ёс зүй, ёс суртахуун	Зөв төлөвшилт	Хууль сахих	Авлигыг үл тэвчих
Танин мэдэхүйн	3	4	1	2
Нөлөөллийн	6	5	7	8
Зан үйлийн	9	11	10	12

2. СУДАЛГАА ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН БАЙДАЛ

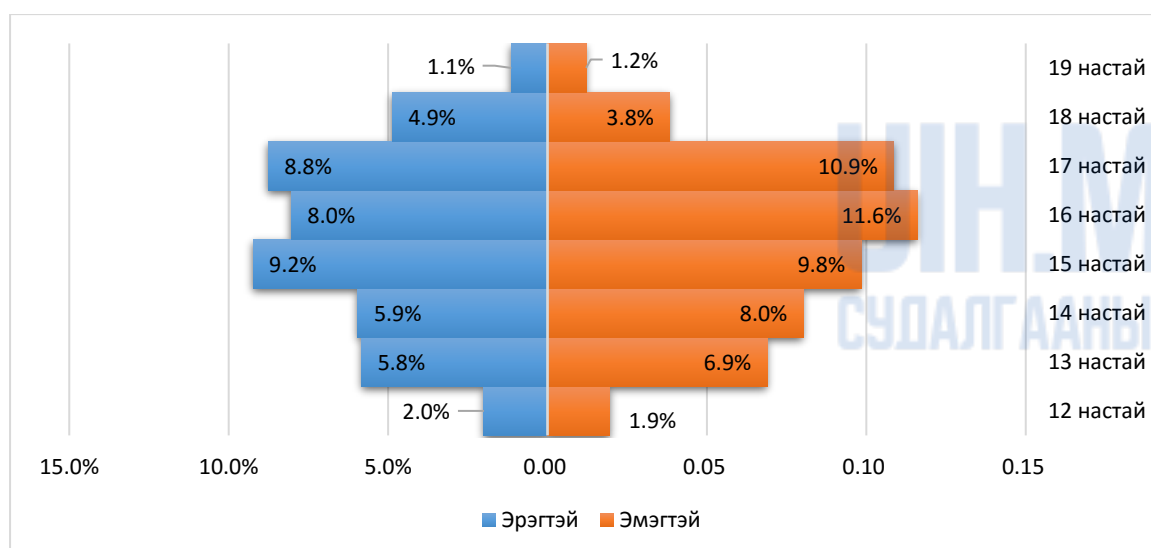
Хүүхдийн шударга байдлын судалгааг цахим хэлбэрээр “SurveyMonkey” судалгааны программыг ашиглан, 21 аймаг, нийслэлийн 7-12 дугаар ангийн сурагчдыг санамсаргүй байдлаар сонгон, бэлтгэгдсэн асуулгыг бөглүүлж, судалгааг зохион байгуулав.

Судалгааны мэдээллийг цахим хэлбэрээр цуглуулах ажлыг 21 аймаг, нийслэлд Монголын Сурагчдын холбоо төрийн бус байгууллагатай хамтран 2018 оны 12 дугаар сарын 06-ны өдрөөс 2018 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдрийн хооронд зохион байгууллаа.

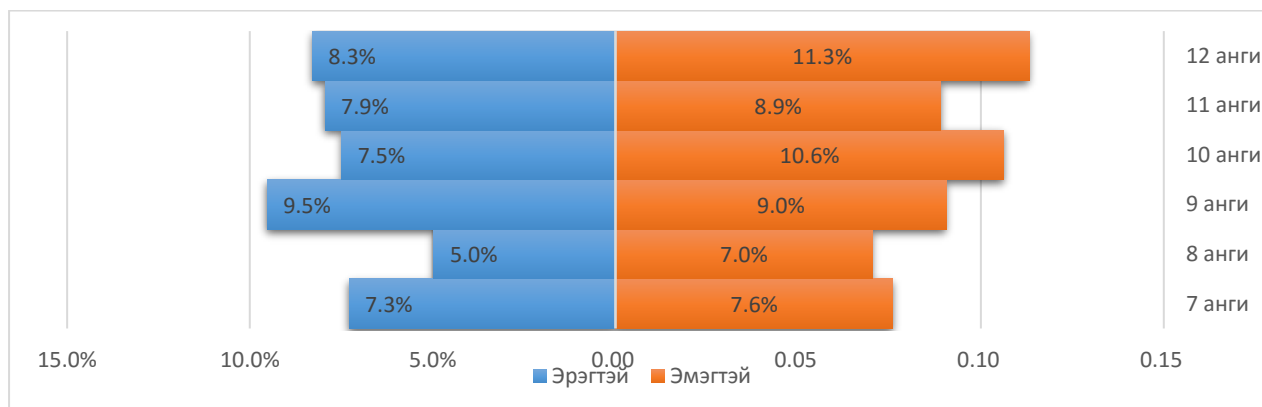
3. СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН ХҮҮХДҮҮДИЙН БҮТЭЦ

“Хүүхдийн шударга байдал-2018” судалгаанд хамрагдсан нийт 4071 сурагчдийн 45.8 хувь нь эрэгтэй, 54.2 хувь нь эмэгтэй байгаа бол 16 настай сургагчид хамгийн их буюу 16.8 хувь, 19 настай сурагчид хамгийн бага буюу 2.3 хувь байна. Судалгаанд хамрагдсан сурагчдыг байршлаар нь авч үзвэл 59.2 хувь нь аймгуудаас, 40.8 хувь нь нийслэлээс хамрагдсан байна (Зураг 19-20).

Зураг 19. Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн хүйс, нас

Зураг 20. Судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн хүйс, анги

ДҮГНЭЛТ

Авлигатай тэмцэх газар нь “Хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2018 он” судалгааг Монголын Сурагчдын холбоо төрийн бус байгууллагатай хамтран зохион байгуулав. Судалгааны үр дүнд үндэслэн дараахь дүгнэлтийг хийж байна.

- ❖ Хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2018 оны судалгаагаар 3.91¹ гэсэн дүнтэй гарсан нь өмнөх судалгааны дүнтэй харьцуулахад 0.06 пунктийн зөрүүтэй байна.
- ❖ Хүүхдийн шударга байдлын түвшинг аймаг, нийслэлээр тооцдог ба 2018 оны судалгааны үр дүнгээр 13 аймгийн хүүхдийн шударга байдлын түвшин буурсан байна. Говь-Алтай, Завхан, Сэлэнгэ аймгийн хүүхдийн шударга байдлын түвшин 2015 оноос хойш эерэг хандлагатай байгаа бол Орхон, Ховд, Улаанбаатарын хүүхдийн шударга байдлын түвшин сүүлийн 4 удаагийн судалгааны үр дүнгээр буурч байна.
- ❖ Судалгааны дүнгээс харахад хүүхдийн шударга байдлын түвшин нас ахин анги дэвших тутам буурч байгаагаас гадна эрэгтэй хүүхдийн шударга байдлын түвшин эмэгтэй хүүхдийнхээс доогуур байна. Мөн нийслэлийн хүүхдүүдийн шударга байдлын түвшин орон нутгийн хүүхдүүдийнхээс доогуур байдаг хандлага мөн энэ удаагийн судалгаанд илрэв.
- ❖ Энэ удаагийн судалгаагаар сургуулийн өмчийн хэлбэрээр хүүхдийн шударга байдлын түвшинг тооцов. Төрийн өмчийн сургуулийн хүүхдүүдийн шударга байдлын түвшин хувийн өмчийн хэлбэрийн сургуулийн хүүхдүүдийн шударга байдлын түвшинөөс 0.15 пунктээр их байна.
- ❖ Шударга байх талаар ярилцах, шударга хандсаны төлөө сайшаан урамшуулах, шударга ёсны талаар зааж сургах, хүүхэддээ анхаарал, халамжтай байх нь хүүхдийн шударга байдалд эерэгээр нөлөөлдөг нь судалгааны үр дүнгээс харагдаж байна.

---oOo---

¹ Хүүхдийн шударга байдлын түвшин болон дэд үзүүлэлтийг 1-5 хүртэлх оноогоор үнэлсэн бөгөөд уг үзүүлэлтийн утга 1-д ойртох тусам шударга бус, 5-д ойртох тусам шударга гэж ойлгоно.